

Міністерство освіти і науки України
Кіровоградський машинобудівний коледж
Кіровоградського національного технічного університету

Затверджую
Заступник директора з
навчальної роботи
К.П. Рябой

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до семінарських занять
з предмета «Всесвітня історія»

I курс

Курс – 1
Семестр – 1

Розробив викладач Халхунов С.О.

Розглянуто на засіданні предметної
комісії суспільних дисциплін

Протокол № від

Голова комісії Шевченко О.І.

Кіровоград 2013

Вступ

Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору вимагає нагального реформування вітчизняної вищої школи, переходу до принципово нових форм викладання гуманітарних дисциплін.

Гуманітарні знання, набуті студентами, сприяють подоланню вузькофахового мислення, вихованню спеціалістів вищої кваліфікації, духовно багатих особистостей, які відчують моральну відповідальність за сучасне і майбутнє своєї Батьківщини.

Важливе значення у формуванні свідомості студентської молоді та вихованні громадян України має глибоке засвоєння студентами гуманітарних дисциплін, зокрема «Всесвітньої історії».

Основним завданням предмета «Всесвітня історія» є:

- використання новітніх здобутків історичної науки у викладанні Всесвітньої історії;
- реалізація в навчальному процесі принципів історизму та наукової об'єктивності в оцінці історичних фактів, явищ і подій;
- гуманістична спрямованість історичної освіти в технічному навчальному закладі, її орієнтація на пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими чи груповими.

Метою вивчення Всесвітньої історії є:

- виховання майбутніх спеціалістів як свідомих всебічно-розвинених громадян України;
- розвиток почуття патріотизму та глибоких морально-етичних переконань, усвідомлення молоддю власної причетності історії людства;
- сприяння усвідомленню студентами належності до європейського історико-культурного простору та важливості її інтеграції до Європи;
- прищеплення майбутнім спеціалістам навичок самостійного аналізу історичних джерел і наукової літератури, уміння самостійного осмислення закономірностей розвитку українського народу в контексті історії людської цивілізації;
- вироблення умінь застосування набутих знань у повсякденній діяльності, для самостійної орієнтації в суспільно-політичному житті, визначення власної оцінки суспільних явищ і подій.

Навчальна програма передбачає на опанування предметом «Всесвітня історія» 104 години.

Методичні рекомендації до семінарських занять.

Семінарське заняття № 1 (урок № 17, 2 год.)

Тема: «Розвиток освіти, науки, техніки. Світова культура у 1920-х рр.»

План.

1. Вдосконалення системи освіти.
2. Найважливіші досягнення науки.
3. Технічний прогрес.
4. Основні напрямки в розвитку світової літератури.
5. Основні ідеї і напрямки у розвитку мистецтва у 1920-х роках.
6. Театр і музика. Кіно. Спорт.

Методичні рекомендації

При підготовці семінарського заняття студенти повинні акцентувати увагу на такі аспекти розвитку науки, культури і освіти.

У повоєнні роки розгортається новий етап в розвитку культури. З одного боку, стрімко зростає значення науки і техніки для подальшого розвитку суспільства. А з іншого - у світі, де вкрай загострилися суперечності між окремими країнами, де не були вирішені проблеми повоєнного облаштування, досягнення інженерної та наукової думки сприяли вдосконаленню зброї і нарощуванню її виробництва. Водночас численні досягнення у науці та техніці, створення багатьох нових технологій сприяли розгортанню у другій половині ХХ ст. *науково-технічної революції*, зростанню добробуту широкого загалу в країнах Європи та Північної Америки.

Освіта

- Великим досягненням в СРСР було подолання неписьменності.
- Відбувається демократизація середньої освіти.
- Розширюється підготовка кваліфікованих працівників промисловості, транспорту, енергетики через систему професійної освіти.
- Розширюється мережа вищих навчальних закладів, стрімко зростає кількість фахівців з вищою освітою.
- Розвиток освіти стає запорукою прискореного наукового і технічного прогресу.

Наука

- Наука випереджає розвиток техніки і перетворюється в головну умову подальшого технічного прогресу.
- Лідером у розвитку науки стає природознавство (фізика); гуманітарні науки відстають у своєму розвитку.
- *Фізикою* був досягнутий значний прогрес у вивченні атома та атомного ядра:
  - створено квантову механіку;

- відкрито нейтрон, ізотопи;
- отримано штучну радіоактивність;
- відкрито розщеплення ядер урану за допомогою теплових нейтронів.
- Зроблені нові відкриття в *астрономії* та *астрофізиці*:
  - відкрито і доведено спостереженнями нестаціонарність Всесвіту;
  - розпочато дослідження космічних променів;
  - встановлено структуру Галактики, її обертання; визначені відстані між галактиками;
  - відкрито протонний цикл як джерело енергії зірок;
  - відкрито дев'яту планету Сонячної системи - Плутон;
  - створено радіотелескоп.

Виникли нові науки - хімічна фізика, біохімія, біофізика, геохімія):

- були отримані в чистому вигляді ферменти (прискорювачі хімічних реакцій);
- розпочалось систематичне вивчення вітамінів (а потім налагоджено їх виробництво);
- досягнуті значні успіхи у вивченні антибіотиків (стрептоміцин, пеніцилін) і виробництві їх синтетичних аналогів (стрептоцид, сульфідин, сульфазол).
- набуло розвитку дослідження вірусів за допомогою рентгенівських променів, структур клітину за допомогою «мічених атомів» (ізотопів);
- ретельніше вивчається атмосфера Землі (радіозонди);
- починається вивчення морських глибин (батісфера);
- комплексно досліджуються віддалені райони Землі (Північ).

Техніка

Зростає кількість виробленої електроенергії, збільшується потужність електричних станцій, ускладнюється мережа електропостачання.

Електрика впроваджується не тільки в промисловості, транспорті, сільському господарстві, але й у побуті.

Поширення двигунів внутрішнього згорання (автомобільна, тракторна промисловість, морський і річковий транспорт; авіація, військова техніка).

Створені рідинні ракетні, повітряно-реактивні двигуни.

Відбувається стрімкий розвиток *машинобудування*:

- впровадження напівавтоматичних та автоматичних верстатів, електрозварювання,
- стандартизація виробів;
- автоматизація робочих операцій, створення перших автоматичних верстатних ліній.
- Розвиваються чорна та кольорова металургія:
- мартенівський спосіб;
- електроплавильні печі;
- зростання виробництва алюмінію.

Розвиток хімічної технології:

- синтез аміаку; метанолу-деревинного спирту;
- виробництво синтетичного рідкого палива і синтетичного каучуку;
- виготовлення штучного волокна і пластичних мас.
- Спостерігається значний прогрес у літа-кобудуванні, що зробив можливим далекі безпосадочні польоти!
- Поява і розвиток радіотехніки:
  - використання коротких та ультракоротких радіохвиль на міжконтинентальних відстанях;
  - розробка методів радіонавігації; радіо-локації;
  - виникли телебачення; звуковий та ко-льоровий кінематограф.

Література

Зростає кількість письменників, стають більш різноманітними форми творчості, художні засоби та прийоми відображення дійсності, відбувається швидка зміна художніх стилів. Закінчення світової війни спонукало письменників до перегляду попередніх критеріїв і цінностей; зумовило появу *авангардизму* (руйнівне новаторство; відкидання попередніх традицій; засудження буржуазного суспільства). Представники авангардизму А. Жид (Франція), Д. Джойс (Ірландія), Ф. Кафка (Австрія), Д. Лоуренс, Т. Еліот (Англія), У. Фолкнер (США), А. Деблін (Німеччина), Г. Даннунціо (Італія) та ін.

З 20-х років спостерігається зміцнення *реалізму* - напряду в літературі і мистецтві, що прагнув дати правдиве художнє відображення дійсності.

Представники реалізму старшого покоління: Б. Шоу, Г. Уеллс, Дж. Голсуорсі (Англія), Р. Роллан (Франція), Т. Драйзер (США), С. Цвейг (Німеччина), І. Бунін, О. Купрін (російська еміграція) та ін.

Представники реалізму нового покоління: Р.Мартен дю Гар, Ф.Моріак (Франція); С. Льюїс, Ю. О'Ніл (США); Л. Фейхтвангер, Г. Манн, Т. Манн (Німеччина) та ін.

У розвитку літератури визначна роль належала письменникам, що пройшли через фронти світової війни. Серед них визначаються дві течії:

- прибічники революційного виходу з війни: А. Барбюс (Франція), Дж. Рід (США), С. Цвейг (Німеччина) та ін.
- «втрачене покоління», яке засуджувало навколишню дійсність, але не бачило сенсу в її перетворенні: Е. Хемінгуей (США), Е. Ремарк (Німеччина), Р. Олдінгтон (Англія) та ін.

У 20 - 30-ті роки в радянській літературі утверджується та зміцнюється *«соціалістичний реалізм»* - «правдиве, історично конкретне зображення дійсності в її революційному розвитку», що має на меті «ідейну переробку і виховання трудящих у дусі соціалізму» (з резолюції I Всесоюзного з'їзду радянських письменників, серпень 1934 р.). Соціалістичний реалізм стверджувався у подоланні (іноді адміністративному) інших літературних течій. Представники соціалістичного реалізму: в прозі - О. Горький, М. Шолохов, Л. Леонов, О. Толстой, Ф. Панфьоров, М. Островський, В.

Катаєвта ін.; у драматургії - В. Білль-Білоцерковський, К. Трен'юв, В. Вишневський, М. Погодін та ін.; у поезії - В. Маяковський, М. Асєєв, В. Луговської, Е. Багрицький та ін.

Соціалістичний реалізм набув визнання і за межами СРСР. Він був сприйнятий Б. Брехтом (Німеччина), Л. Арагоном, П. Елюаром (Франція), П. Нерудою (Чилі) та ін.

Всесвітнє визнання отримують письменники Азії: Р. Тагор (Індія), Лу Сін (Китай), Н. Хікмет (Туреччина) та ін.

Мистецтво

Основні ідеї та напрямки розвитку мистецтва у першій половині ХХ ст.

Модернізм - множинність несхожих один на одного різнорідних, строкатих і суперечливих художніх напрямів (експресіонізм, абстракціонізм, дадаїзм, сюрреалізм, кубізм, футуризм, примітивізм), об'єднаних принциповою світоглядною спільністю (світ - жорстокий і абсурдний; суперечності і конфлікти - нерозв'язні й безвихідні; людина - самотня, її дії безглузді). Модернізм в образотворчому мистецтві - заперечення зображувальності, абстракціонізм. Модернізм у музиці - заперечення звукової організації - мелодії, гармонії, поліфонії; конкретна музика. Модернізм у театрі - відсутність осмисленого мовлення, логіки розгортання драматичної дії.

Експресіонізм (від лат. *ехргеззіо* - виразність) поєднував жах перед навколишнім світом, здичавінням,

деградацією зі сподіваннями на оновлення світу. О. Дікс, Г. Гросс (Німеччина), М. Громер (Франція).

Абстракціонізм (від лат. *абзІгасІиз* - відокремлений) прагнув виразити «внутрішній голос» митця, недоступні глибини людського духу. В. Кандинський (Росія), група «Стиль». Формується у 10 - 20-ті роки.

У 1922 р. припиняє своє існування *дадаїзм*, що виник у 1916 р. у США та Швейцарії («дада» - безглузде дитяче мовлення). Основна увага приділялась випадковим процесам, хворобливій уяві, принципам алогічного мислення, пропагуванню сваволі у суспільному житті та мистецтві. Засновники Т. Тцара, М. Дютан (Франція), П. Клеє (Німеччина), Г. Арп (Швейцарія), Х. Міро (Іспанія).

У 1924 р. виникає *сюрреалізм* («надреалізм»), що оспівував абсолютний бунт, непокору і звертався до світу підсвідомого, важких сновидінь, галюцинацій хворобливої уяви. Представники А. Бретон, І. Тангі (Франція), М. Ернст (Німеччина), Р. Магрітт, П. Дельві (Бельгія), С. Далі (Іспанія) та ін. Ж У повоєнні роки як напрями салонного мистецтва продовжували існувати *кубізм*, *футуризм*, *примітивізм*, що виникли у довоєнні часи. Ж В 20-ті роки набуває розвитку *реалізм* в образотворчому мистецтві: П. Боннар, М. Утрілло, А. Матісс (Франція), Е. Хоппер, Р. Кент (США) та ін., у скульптурі: А. Майоль, М. Жімон та ін. (Франція), Г. Кольбе (Німеччина), Ян Штурса (Чехословаччина) та ін. Ж 20 - 30-ті роки в СРСР, а також серед співчуваючих йому діячів культури набуває розвитку *соціаліс-*

тичний реалізм. В образотворчому мистецтві: Д. Моор, К. Юон, Б. Кустодієв, М. Греков, І. Бродський, М. Нестерова ін. У скульптурі: С. Коньонков, В. Мухіна, С. Меркулова ін. За межами СРСР-творчість художників-монументалістів К. Ороско, Д. Рівери, Д. Сікейроса (Мексика).

Розвиток театру

- Пожвавлення театральної діяльності у повоєнні роки. Ж Складаються дві великі школи (системи):
- реалістична, пов'язана з діяльністю К. Станіславського (СРСР);
- умовна (експресіоністська), що сформувалася під впливом В. Мейерхольда (СРСР), Б. Брехта (Німеччина).

Розвиток кіно

- Відбувається становлення кіномистецтва; виникає центр американського кінобізнесу Голівуд (передмістя Лос-Анджелеса у штаті Каліфорнія, США); виробництво фільмів стає частиною американської економіки та національного експорту.
- Явищем світового кіно стають фільми за участю Ч.Чапліна.
- Наприкінці 20-х років посилюється вплив радянського кіно (С. Ейзенштейн, В. Пудовкін, Г. Апександров).

Розвиток спорту

Демократизація спорту, зростання аматорського спортивного руху у повоєнні роки. Ж Розвиток у Західній Європі та США професійного спорту, його комерціалізація. Відновлення Олімпійського руху (в Новий час розпочався у 1896 р.); було проведено п'ять олімпіад: VII (1920 р., Антверпен); VIII (1924 р., Париж); IX (1928 р., Амстердам); X (1932 р., Лос-Анджелес); XI (1936 р., Берлін).

Демократичне суспільство

Культура є засобом заповнення дозвілля людини.

Культура розвивається окремими громадянами та їх об'єднаннями при опосередкованій участі держави.

Розмаїття форм, напрямів, течій у мистецтві, що відбиває розмаїття суспільних інтересів; опосередкований суспільний контроль над творчістю (визнання митця, вільний доступ до засобів масової інформації тощо).

Строкатість ідейного змісту творів мистецтва - від гуманізму до войовничого антигуманізму, що готує тоталітаризм фашистського напрямку.

Тоталітарне (соціалістичне) суспільство

Культура є засобом формування «нової людини».

Культура є державною справою; держава намагається визначати напрями розвитку культури, безпосередньо корегує культурний процес; визначає його форми. Відбувається намагання ідейно консолідувати і уніфікувати культуру; переслідування культурної творчості, що не вкладається в офіційні рамки (від замовчування до фізичного знищення митців). Відбувається намагання втілення і пропагування гуманістичних ідеалів, і водночас оспівуються антигуманні засоби досягнення світлих цілей.

Література

1. Полянський П.Б. Всесвітня історія 10 клас. – К.: Генеза, 2010
2. Щупак І.Я., Морозова Л.В. Всесвітня історія 10 клас. – К.: Прем'єр, 2010
3. Щупак І.Я. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Прем'єр, 2011
4. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Грамота, 2011

Семінарське заняття № 2 (урок № 27, 2 год.)

Тема: «Назрівання Другої світової війни»

План.

1. Зовнішня політика США, Великої Британії, Франції.
2. Відмова Німеччини від дотримання стратегії Версальського договору.
3. Зовнішня політика СРСР.
4. Виникнення двох вогнищ війни.
5. Діяльність Ліги Націй в умовах наростання воєнної небезпеки.
6. Переддень війни.

Методичні рекомендації

Відповідь на перше питання має змалювати політичну обстановку в світі у 30-х рр. ХХ ст. Зовнішня експансія мілітаристської Японії і прихід фашистів до влади в Італії та Німеччині різко загострили ситуацію. При підготовці відповіді слід звернути увагу на такі факти: захоплення Японією Маньчжурії у 1931 р. і створення маріонеткової держави Маньчжоу-Го, захоплення Італією Ефіопії у 1935 р., введення німецьких військ до Рейнської демілітаризованої зони, створення осі, а потім і трикутника Берлін – Токіо – Рим, вторгнення військ Японії до континентального Китаю, аншлюс Австрії, Мюнхенська змова, розчленування Чехословаччини, англо-франко-радянські мирні переговори 1939 р., радянсько-німецький пакт про ненапад. Охарактеризуйте політику потурання агресору, яку проводили західні держави. Дайте оцінку зовнішній політиці СРСР цього часу.

Література

1. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Грамота, 2011
2. Історія сучасного світу: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. А. Горбань, В. В. Петровський, А. Г та ін. – К., 2001.
3. Клейменова Н., Сидоров Л. Версальско-Вашингтонская система международных отношений: проблемы становления и развития. 1918–1939. – М., 1995.
4. Коріненко П. С. Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945 рр.). – Тернопіль, 2002.
5. Мир в первой половине ХХ в.: Полвека дипломатической истории. – М., 1989.
6. Політична історія ХХ століття: Навчальний посібник / В. Ф. Салабай та ін. – К, 2001.
7. Пронин А. Советско-германские соглашения 1939 г. Истоки и последствия // Международный исторический журнал, 2000, № 10–12.
8. Язьков Е. История стран Европы и Америки в новейшее время (1918–1945). – М., 1998.

Семінарське заняття № 3 (урок № 29, 2 год.)

Тема: «Друга світова війна»

План.

1. Причини, характер, періодизація Другої світової війни.
2. Початок Другої світової війни. Напад на Польщу (операція «Вайс»). «Дивна війна».
3. Напад СРСР на Фінляндію («Зимова війна»).
4. Окупація Німеччиною Данії, Норвегії, Голландії, Бельгії і Люксембургу. Поразка Франції.
5. Зміцнення фашистського блоку. Відносини між СРСР та Німеччиною. Зміна політики США.
6. Повітряна війна над Англією. Битва за Атлантику.
7. Фашистська агресія у Північній Африці та на Балканах.

Методичні рекомендації

Визначаємо причини і основні етапи війни. Причинами Другої світової війни були нерівномірність економічного розвитку і загострення протиріч між провідними капіталістичними країнами світу, агресивна зовнішня політика фашизму, спрямована на загарбання і підкорення народів, прагнення Англії, Франції і США зіткнути СРСР з Німеччиною, Італією та Японією. Деталізуйте ці причини, наведіть приклади.

Виділити й охарактеризувати (назвати основні події) такі етапи Другої світової війни: 1) вересень 1939 – 21 червня 1941 р.; 2) 22 червня 1941 р. – 18 листопада 1942 р.; 3) 19 листопада 1942 р. – грудень 1943 р.; 4) січень 1944 р. – 8 травня 1945 р.; 5) 9 травня – 2 вересня 1945 р.

Охарактеризуйте розгром Польщі і зовнішньополітичні дії СРСР. В чому полягає суть «Дивної війни» і чим пояснюється невизначеність дій Британії і Франції.

Охарактеризувати причини і наслідки радянсько-фінської війни.

Розглянути особливості воєнних дій в західній Європі і причини капітуляції Франції. Як воєнні перемоги Німеччини вплинули на згуртування сил агресій і підписання пакту між Японією, Італією, Німеччиною. Охарактеризувати зовнішньополітичну стратегію США. Слід з'ясувати, яку стратегічну мету переслідувала Німеччина у «битві за Англію», які наслідки вона мала для згуртування антигітлерівської коаліції.

Охарактеризувати причини вторгнення сил агресії на Балкани, Північну Африку. Проаналізувати хід бойових дій.

Література

1. Полянський П.Б. Всесвітня історія 10 клас. – К.: Генеза, 2010
2. Щупак І.Я., Морозова Л.В. Всесвітня історія 10 клас. – К.: Прем'єр, 2010
3. Щупак І.Я. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Прем'єр, 2011
4. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Грамота, 2011
5. Щупак І.Я. «Всесвітня історія. Новітній період» 11 кл. С. 11-21
6. Бобилєва С. Й. Історія Німеччини: з найдавніших часів до 1945 року. – Дніпропетровськ, 2003.
7. Вторая мировая война: Два взгляда. – М., 1995.
8. Гудериан Г. Воспоминания солдата / Пер. с нем. — Смоленск, 1999. Детуайлер Д. С. Эскалация второй мировой войны в 1941 г. // Новая и новейшая история, 2000, № 2.
9. Жуков Г. Воспоминания и размышления. В 3-х тт. – М., 1986.
10. Історія сучасного світу: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. А. Горбань, В. В. Петровський, А. Г. Слюсаренко та ін. – К., 2001.
11. Кучер В. І., Гриневич В. А., Коваль В. С. Політична історія
12. Мерцалов А., Мерцалова Л. Сталинизм и война. – М., 1991.
13. Розанов Г. Конец «Третьего Рейха». – М., 1990.
14. Політична історія ХХ століття: Навчальний посібник / В. Ф. Салабай та ін. – К, 2001.
15. Союзники в войне 1941–1945 гг. – М., 1995.
16. Сухов В., Фролов М. Вторая мировая война. – СПб., 1997.
17. Типпельскирх К. История второй мировой войны. Т. 1–2. – СПб., 1994.
18. Черчилль У. Вторая мировая война. – М., 1991.
19. Язьков Е. История стран Европы и Америки в новейшее время (1918–1945). – М., 1998.
20. Яковлев Н. Перл-Харбор, 7 декабря 1941 г. Быль и небыль. – М., 1988.

Семінарське заняття № 4 (урок № 34, 2 год.)

Тема: «Міжнародні відносини (1945-початку XXI ст.)».

План.

1. Зміни у світі внаслідок Другої світової війни.
2. Створення ООН.
3. Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини.
4. Ліквідація колоніалізму, утворення та розвиток незалежних держав.
5. Нове співвідношення сил у світі після розпаду СРСР.

Методичні рекомендації

Семінарське заняття розпочинаємо з розгляду питання про розстановку сил на міжнародній арені після Другої світової війни. Зазначаємо, що після Другої світової війни антифашистська коаліція фактично розпалась, союз СРСР, США, Великої Британії фактично розпався, виникло і набуло дальшого розвитку гостре протистояння між СРСР та США. Виникла світова система соціалізму на чолі з СРСР. Виріс авторитет Радянського Союзу на міжнародній арені (подумайте, з чим це було пов'язано. Перебування радянських військ у Північній Кореї, перемога комуністів у Китаї – все це зміцнювало світовий соціалістичний табір. В свою чергу США намагалися об'єднати навколо себе західноєвропейські країни. Розкрити причини утворення блоку НАТО, Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ). Слід зупинитися на створенні та ролі ООН у системі міжнародних відносин.

Відповідаючи на друге питання, слід насамперед визначити причини “холодної війни”, розглянути різні точки зору з цього приводу. Мабуть, найбільш вірогідною буде та точка зору, що ініціювали “холодну війну” США та Великобританія (промова Черчилля у Фултоні), однак небезпідставно, бо СРСР намагався, і досить успішно, розповсюдити свій вплив на країни Східної Європи, підтримував національно-визвольний рух у колоніальних країнах. Можна розглянути й інші думки з цього приводу (наприклад: СРСР і США в рівній мірі винні у розв'язуванні “холодної війни”). Надалі “холодна війна” набувала свого поширення, перетворившись у протистояння новостворених військово-політичних блоків – НАТО і Організації Варшавського Договору, а в окремих регіонах світу набувала характеру збройного протистояння (війни у Кореї, В'єтнамі та ін.). Необхідно проілюструвати свою розповідь конкретним фактичним матеріалом (локальні конфлікти розглядаються у третьому питанні).

Однією з форм прояву “холодної війни” стала безпрецедентна у світовій історії гонка озброєнь. Слід зупинитися на нарощуванні ядерної зброї провідними країнами світу – СРСР і США, до цієї гонки приєдналися Великобританія та Франція, а пізніше – Китай, Індія, Пакистан, Північна Корея. Необхідно зупинитися на винайденні атомної зброї США, її випробуванні, створенні подібної зброї в СРСР, на радянській політиці досягнення паритету у виробленні ядерної та звичайної зброї, наслідках гонки озброєнь у провідних країнах світу, зокрема в СРСР (збільшення

бюджетних витрат на озброєння, нарощування виробничих потужностей військово-промислового комплексу, зниження життєвого рівня трудящих тощо).

Слід приділити увагу темам: “Війна в Кореї (1950-1953 рр.)”, “Карибська криза”, “Війна у В’єтнамі”, “Арабо-ізраїльські війни”, “Радянська агресія в Афганістані”. Однак слід вказати, що у світі наростав і пацифістський рух (Всесвітній рух прихильників миру), який був спрямований на недопущення розв’язання нової світової війни, обмеження гонки озброєнь, навести відповідні приклади. На державному рівні були також досягнуті деякі успіхи в обмеженні насамперед ядерних озброєнь (Московський договір 1963 р., угода СРСР і США 1972 р. про обмеження стратегічних озброєнь та систем ПРО, договір про ліквідацію ракет середньої дальності (1987 р.), переговори по скороченню звичайних озброєнь). Радянське керівництво на чолі з Брежнєвим проголосило курс розрядки. В плані проведення цього курсу слід зупинитися на конкретних фактах, які свідчать про проведення такої політики (договори про нерозповсюдження ядерної зброї, про заборону розміщення її на дні океанів, морів та в їх надрах, поліпшення взаємовідносин СРСР і Франції, чотиристороння угода по Берліну та ін.). Хельсінкська нарада з питань безпеки і співробітництва 1975 р. як результат політики розрядки. Нова хвиля «холодної війни» характерна новою гонкою озброєнь і економічним крахом СРСР. Звернути увагу на причини розпаду СРСР і вплив цих подій на зміну світового порядку. Охарактеризувати нові умови і проблеми міжнародних відносин після «холодної війни». Умови біполярного світу. Особливо звернути увагу на явище міжнародного тероризму. Охарактеризувати міжнародні кризові події в світі з 90-х – початку XXI століття.

Література

1. Хрестоматия по новейшей истории. Документы и материалы. – М., 1960. – Т. 1, 2.
2. История международных отношений и внешней политики СССР. – Т. 1, 2. – М., 1967.
3. Всемирная история: Учебник / Под ред Г. Поляка и А. Марковой. – М., 2000.
4. История дипломатии: В 5 т. – Т. 4. – М., 1979.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1945-1970-ті рр. – К., 1999
6. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980-2000 рр. – К., 2001.
7. Щупак І.Я. Всесвітня історія. Новітній період 11 кл. – К., 2011. – С. 59-62, 229-234

Семінарське заняття № 5 (урок № 49, 2 год.)

Тема: «Основні тенденції і течії світової культури у (1945- початок XXI ст.)»

План.

1. Розвиток освіти і науки.
2. Література.
3. Образотворче мистецтво, музика, театр, кіно, архітектура.
4. Розвиток фізичної культури і спорту.

Методичні рекомендації

У другій половині XX ст. відбуваються глибокі зміни у житті більшості народів Землі. Ці зміни були пов'язані з прискоренням процесу урбанізації, науково-технічною революцією, глобалізацією всіх сфер життя суспільства.

В другій половині XX ст. відбувається розквіт науки, підвищується її роль у вирішенні глобальних проблем сучасності. Нові засоби передачі і обробки інформації зблизили країни і народи, але роз'єднали людей. Тому дедалі значущим стає погляд на культуру як мету соціально-економічного прогресу, як засіб зміцнення загальнолюдських цінностей. Саме така концепція культури була покладена ЮНЕСКО в основу Всесвітнього десятиріччя розвитку культури (1988 - 1997 рр.).

Відбувалося усвідомлення вирішальної ролі освіти у суспільному розвитку. Освітня сфера стає частиною внутрішньої політики багатьох країн світу. Реформування освіти з метою її демократизації, подолання неписьменності, приведення у відповідність рівня освіти населення до суспільних потреб. Подальше розширення мережі навчальних закладів всіх рівнів, розвиток традиційних ланок навчання, поява принципово нових видів навчальних закладів. У 60 - 70-ті роки виникає криза освіти, пов'язана з розподілом західної школи на елітарну і масову, з низькою якістю підготовки школярів. До кола провідних країн у розвитку освіти (країни «сімки», соціалістичні країни) у 70 - 90-ті роки увійшли Південна Корея, Тайвань, Сингапур, Малайзія. Зростало фінансування освіти у розвинутих країнах.

Набуває розвитку комп'ютеризація освіти; з 80-х років у розвинутих країнах приймаються закони щодо обов'язкового вивчення обчислювальної техніки і основ інформатики. Зростала роль Інтернету у розвитку освіти і самоосвітньої діяльності населення розвинутих країн. Посилилась інтеграція освіти на регіональному та світовому рівні. Зберігалася та відтворювалась неписьменність у нових поколіннях громадян, що мешкали у країнах Азії, Африки та Латинської Америки.

Науково-технічна революція (НТР) - процес якісних змін у техніці і технології виробництва, в організації праці і управлінні господарством, у самій трудовій діяльності людини, що відбувається на засадах використання здобутків науки у процесі виробництва.

Впровадження нових матеріалів із заданими властивостями у виробництво і побут.

- Використання атомної енергії, розвиток атомної енергетики.
- Вихід у космічний простір, розвиток ракетно-космічної техніки.
- Впровадження ЕОМ, комп'ютеризація виробництва, управління, транспорту, побуту; автоматизація виробництва, впровадження «безлюдних» технологій.

Література

1. Полянський П.Б. Всесвітня історія 10 клас. – К.: Генеза, 2010
2. Щупак І.Я., Морозова Л.В. Всесвітня історія 10 клас. – К.: Прем'єр, 2010
3. Щупак І.Я. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Прем'єр, 2011
4. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія 11 клас. – К.: Грамота, 2011